

В статье доказана необходимость внедрения в профессиональную подготовку будущих специалистов по управлению экологической безопасностью кейс-метода обучения.

Ключевые слова: управление экологической безопасностью, методы ситуативной учебы, интерактивные технологии.

In the article the necessity of introduction in professional preparation of future specialists is well-proven on a management ecological safety of method case- study.

Keywords: management, methods of situation studies, interactive technologies, ecological safety, case-study.

УДК 378.147 : 46
ББК 74.58+32.973.202.202

Л.С. Євсюкова
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МНС

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації ринку та конкуренції, зближення різних країн за якісним рівнем техніки та технологій найважливішим ресурсом організації є управлінці. Управлінський процес сьогодення характеризується трансформаційними процесами. Це зумовлює розвиток нових підходів до вивчення цілей, змісту, структури, а відповідно й функцій та завдань професійної діяльності менеджера. Крім того, останнім часом дуже чітко окреслена гуманістична спрямованість цієї діяльності. Головною тенденцією, яка зараз активно впроваджується на всіх рівнях управління, стає підхід, що ґрунтується на більш повній реалізації «людських ресурсів».

На особливу увагу заслуговує дослідження процесу професійної підготовки майбутніх фахівців Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (МНС) у контексті удосконалення якості вищої освіти, зокрема післядипломної освіти з підготовки фахівців МНС. Така ситуація обумовлює актуальність формування індивідуального стилю професійного спілкування майбутніх фахівців МНС.

Актуальність проблеми визначається також низкою суперечностей:

- між наявними вимогами щодо удосконалення фахової підготовки та низьким рівнем готовності суб'єктів використовувати професійний стиль діяльності;
- між недостатньою розробленістю проблеми формування індивідуального стилю діяльності майбутніх фахівців МНС та нагальною потребою корегування вже існуючого стилю спілкування у діяльності суб'єктів управління у процесі виконання фахових задач.

Аналіз попередніх досліджень. Професійна діяльність та індивідуальний стиль розглядалися у дослідженнях К. Абульханової-Славської, О. Бодальова, Н. Бордовської, Л. Буєва, З. Войтко, С. Гільманова, Є. Голубєва, Л. Зіміна, І. Зязюна, Є. Клімова та ін.

Аналіз будь-якого виду професійної діяльності у науково-педагогічних дослідженнях базується, в першу чергу, на фундаментальних дослідженнях Л. Виготського, Є. Ільїна, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна, а також окремих принципах, що розроблялись Б. Ананьєвим, Р. Гуревичем, Г. Костюком, Р. Кричевським, Б. Ломовим, О. Петровським та ін.

Мета статті: проаналізувати особливості формування індивідуального стилю професійної діяльності та спілкування майбутніх фахівців МНС.

З погляду діяльнісного підходу, що був розроблений С. Рубінштейном [1, с. 93] і його послідовниками, діяльність характеризується насамперед такими особливостями:

- це завжди діяльність суб'єкта, не існує безсуб'єктної діяльності;
- діяльність – це взаємодія суб'єкта та об'єкта, тобто вона є предметною, змістовною;

– діяльність хоча б у незначній мірі завжди творча та самостійна.

У формулюванні поняття «діяльність», на нашу думку, слід спиратися на визначення, наведене О. Леонтьєвим [2, с. 23], адже саме філософсько-психологічний аспект діяльності особливо докладно подано у його роботах.

У табл. 1 наведено узагальнення основних визначень поняття «діяльність» та дається їх стисла характеристика згідно з дослідженнями учених.

Як показав аналіз психолого-педагогічної літератури процес здійснення професійної діяльності у певній сфері передбачає, у першу чергу, досягнення поставленої мети, шляхом реалізації взаємопов'язаних дій, що виконує суб'єкт цієї діяльності, враховуючи індивідуально-особистісні ознаки та мотиви, умови зовнішнього середовища тощо (рис. 1.).

Таблиця 1

Визначення та сутність поняття «діяльність»

	Визначення	Сутність	Учений
Д І Я Л Б Н І С Т Б	специфічно людська форма активності, що спрямована на пізнання й перетворення світу та самої людини	має основні характеристики: - мотив - мета - предмет - структура й засоби	О. М. Леонтьєв
	спосіб буття людини у зовнішньому світі як її здатність вносити зміни до дійсності	основні компоненти: - суб'єкт із потребами - мета - спосіб реалізації мета - результат діяльності	С. У. Гончаренко
	дії та операції як складові одиниці, що співвідносяться з потребами, мотивами і цілями	основні компоненти: - суб'єкт - процес - предмет - умови - продукт	В. І. Войтко
	спосіб існування і розвитку суспільства й людини, всебічний процес перетворення ним навколишньої природної й соціальної реальності, включаючи його самого відповідно до його потреб, цілей й завдань	має такі основні ознаки: - цілеспрямованість; - перетворюючий та творчий характер; - предметність; - детермінованість суспільними умовами; - спілкування діючих індивідів	Л. П. Буєва
	предмет системи взаємообумовлених відносин її суб'єкта та об'єкта	має такі основні ознаки: - перетворювальна; - ціннісно-орієнтаційна; - комунікативна три основних елементи діяльності: - суб'єкт, що направляє свою активність на об'єкта або інші суб'єкти; - об'єкт, на який спрямована ця активність; - сама активність, що виражається у встановленні суб'єктом комунікативної взаємодії з іншими	М. С. Каган

Таким чином, ефективність виконання будь-якої професійної діяльності передбачає:

– по-перше, наявність суб'єкта цієї діяльності, що має індивідуально-типологічні характеристики особистості та певний набір професійно важливих якостей;

- по-друге, структуру такої діяльності, що складається з компонентів;
- по-третє, чітко окреслену систему завдань, що реалізуються шляхом послідовного виконання професійних функцій із застосуванням ефективних, інноваційних прийомів і технологій.

Рис.1. Структура реалізації професійної діяльності її суб'єктом

Як свідчать дослідження для будь-якого профілю професійної діяльності фахівця характерна певна структура, на основі якої можна виділити типові завдання і типові функції.

Є. Клімов [3, с. 112] виділив п'ять схем професійної діяльності за галуззю діяльності та об'єкта праці: «Людина-Природа», «Людина-Техніка», «Людина-Знакова система», «Людина-Художній образ», «Людина-Людина».

Аналіз наведеної класифікації свідчить, що головним критерієм у ній є об'єкт праці, тобто той, на кого спрямований вплив суб'єкта професійної діяльності – фахівця. У свою чергу, вплив суб'єкта на об'єкт є ні що інше як активна, перетворювальна діяльність.

У контексті нашого дослідження вважаємо за доцільне детально проаналізувати професії, які відносять до типу «Людина-Людина» і називають соціономічними. Характер взаємодії суб'єкта та об'єкта в рамках систем такого тилу досить складний, багатовимірний і ґрунтується на принципі зворотного зв'язку. До професій цього типу можна віднести такі: педагог, фахівець МНС, менеджер, лікар, психолог тощо.

Для конкретизації структури та змісту соціономічної професійної діяльності фахівців МНС слід більш детально проаналізувати наукові надбання з цього питання.

Як зазначає В. Толочек [4, с. 322], професії означеної спрямованості можна визначити як такі, що «забезпечують підтримку та управління різними соціальними процесами та вимагають від їх суб'єктів нерідко полярних якостей: уміння бути вимогливим й у той же час доброзичливим, уважним; строго слідувати етичним та правовим нормам й уміти швидко орієнтуватися у неординарних ситуаціях; строго дотримуватися технологічного регламенту й швидко приймати рішення в екстремальних ситуаціях; власним прикладом визначати та підтримувати норми поведінки та спілкування тощо».

Н. Самоукіна [5, с. 33] головний зміст праці професій такого типу вбачає в умінні суб'єкта соціономічної діяльності взаємодіяти із людьми, спілкуватися. Окрім того, фахівець

означеної спрямованості має добре орієнтуватися у виробничій галузі, де здійснюється робота, й бути підготовленим до ефективного ділового спілкування.

Важливим є вивчення рівнів розвитку вже сформованого стилю професійного спілкування фахівців МНС.

Наукові дослідження з проблеми індивідуального стилю спілкування проводились у різних наукових напрямках. Педагогічні дослідження з означеної проблеми частіше базуються на психологічних засадах вивчення індивідуального стилю спілкування, оскільки саме у психології це питання є найбільш дослідженим.

Аналіз науково-педагогічного надбання з означеної проблеми свідчить, що індивідуальний стиль є об'єктом цих досліджень у різних аспектах: формування стилю, його корекція, виокремлення рівнів розвитку; різні типи стилів та характеристики когнітивних стилів; стилі спілкування та управління; співвідношення «внутрішнього» та «зовнішнього» у стилі.

Концептуальними засадами для вивчення процесу становлення стилю діяльності стали праці представників філософської науки Л. Буювої, М. Кагана та ін.; дослідження психологів Д. Леонтьєва, С. Рубінштейна та ін., що розкривають змістовний аспект діяльності та проблему розвитку особистості у процесі діяльності.

У ході наукового пошуку та аналізу філософських, соціологічних та психолого-педагогічних джерел нами було встановлено, що поняття «стиль» – це загальнокультурна категорія, що досліджується як: «стиль епохи», «стиль життя», «стиль мовлення», «стиль спілкування», «індивідуальний стиль», «стиль професійної діяльності», «стиль лідерства», «стиль керівництва», «стиль управління» тощо/

Саме ж поняття «стиль» (*stilos*) грецького походження й означає – стрижень для написання на восковій дошці, або ж почерк. Згідно з сучасним тлумаченням поняття «стиль» має кілька варіацій:

- стиль – це сукупність художніх засобів, характерних для витвору мистецтва, якого-небудь художника, епохи або нації;
- стиль – система мовних засобів та ідей, характерних для того чи іншого витвору, жанру, автора або літературного напрямку;
- стиль – засіб, манера словесного вираження думки;
- стиль – характерна манера поведінки, метод діяльності, сукупність професійних прийомів у виконанні будь-якої роботи.

Таким чином, поняття стиль є поширеним у лінгвістиці, мистецтві, естетиці, музиці, психології, філософії. Воно є міждисциплінарним.

Висновки. Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить, що проблема професійної діяльності розроблена на основі психолого-педагогічних засад розвитку діяльності особистості та професій (Л. Виготський, Є. Ільїн, О. Леонтьєв, В. Рибалка, С. Рубінштейн) і дозволяє визначити професійну діяльність, як систему взаємопов'язаних дій (операцій) працівників.

Теоретичний аналіз різних підходів щодо розуміння сутності індивідуального стилю діяльності дозволив дійти висновку, що індивідуальний стиль діяльності майбутніх фахівців МНС можна визначити, як систему методів, способів та прийомів реалізації виробничих функцій (проектувальної, організаційної, управлінської та виконавської) й завдань з урахуванням індивідуально-психологічних характеристик особистості.

Література:

1. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / Рубинштейн С. Л. – М. : Педагогика, 1973. – 423 с.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / Леонтьев А. Н. – М., 1973. – 175 с.
3. Климов Е. А. Образ мира в разнотипных профессиях : учеб. пособие / Климов Е. А. – М., 1995. – 224 с.
4. Толочек В. А. Современная психология труда : учеб. пособие / Толочек В. А. – СПб. : Питер, 2008. – 432 с.

5. Самоукина Н. В. Психология профессиональной деятельности учеб. пособие / Самоукина Н. В. – СПб. : Питер, 2004. – 220 с.

У статті розглянуто визначення та сутність поняття «діяльність», наведено структуру реалізації професійної діяльності її суб'єктом, проаналізовано особливості формування індивідуального стилю професійної діяльності та спілкування майбутніх фахівців МНС

Ключові слова: діяльність, спілкування, індивідуальний стиль, фахівці, МНС.

В статье рассмотрены определения и сущность понятия «деятельность», приведена структура реализации профессиональной деятельности ее субъектом, проанализированы особенности формирования индивидуального стиля профессиональной деятельности и общения будущих специалистов МЧС.

The article reviews the definition and essence of the concept «activity», given the structure of professional activities of its subjects, the peculiarities of formation of individual identity and professional communication specialists future MES.

УДК 372.880.2
ББК 819

О.С. Жукова, О.А. Паніна, І.В. Жигло
м. Донецьк, Україна

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СТУДЕНТІВ ВНЗ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Оновлення змісту сучасної вищої освіти супроводжується сьогодні розробкою різних навчальних технологій. Це особливо актуально в умовах, коли багато ВНЗ віддають перевагу традиційним технологіям навчання, не завжди передбачаючи вихід на гуманістичні стосунки, особове спілкування і взаємодію учасників цілісного педагогічного процесу. Це пов'язано також і з інтенсифікацією вузівського навчання, характерною рисою якого є поява ряду таких тенденцій, як інтеграція професійної і загальнокультурної підготовки фахівців з розвитком їх особових якостей і прагненням до самореалізації; перехід до блокового будівництва навчальних планів з великим вибором елективних курсів; рейтингова система оцінок знань; широкий спектр можливостей для самостійного поглиблення спеціалізації; впровадження в навчальний процес відкритих систем інтенсивного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми. Проблема реалізації комплексного підходу при формуванні іншомовної діяльності була вивчена О. Хомериком, М. Потапніковою, В. Монаховою, Ю. Щербаковою, Е. Нікуліною. Психологічний аспект формування особистості при вивченні іноземної мови був досліджений сучасними педагогами та психологами І. Вахнянською, А. Дусавицьким, І. Зимнім, П. Гальпериним, В. Серіковою.

Постановка проблеми. Метою цієї статті є розкриття комплексного підходу до підвищення рівня навчання іншомовної діяльності, розгляд педагогічних технологій формування іншомовної діяльності у студентів ВНЗ, направлених на організацію навчання з точки зору системності та процесуальності.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, сучасні освітні технології служать як інструмент реалізації на практиці нових систем навчання, що мають вищі педагогічні характеристики в порівнянні з традиційними дидактичними системами. Вони, з одного боку, орієнтують на досягнення необхідного рівня ефективності і якості навчання, з іншого – зберігаючи основні фронтальні форми навчання, забезпечують кожному студенту